

УДК 351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.72>

ФОРМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Гіденко Є.С.,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
капітан поліції

ORCID: 0000-0002-8959-6466

e-mail: stif2460@gmail.com

Гіденко Є.С. Форми нормативно-правового регулювання забезпечення тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України.

У статті автор досліджує законодавчі положення щодо тактичної грамотності Національної поліції України під час виконання службових та бойових завдань, включаючи бойову підготовку працівників під час військового стану. Зокрема, було приділено увагу витокам деяких основних концепцій нашої роботи, повноваження щодо забезпечення та реалізації заходів правової системи воєнного стану, виконання службових обов'язків та виконання бойових завдань поліцейськими. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі поглиблено теоретичне вивчення правових положень тактичної грамотності працівників Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.

Робота поліцейських служб під час війни, надзвичайної ситуації чи інших критичних ситуацій потребує відповідних компетенцій, навичок та рис характеру працівників поліції. Так, до поліцейських одними з основних вимог є швидкість прийняття рішення у критичних ситуаціях, вміння діяти врахувавши всі обставини, мати базовий рівень військової підготовки та навички, що дозволять їм ефективно взаємодіяти з військовими частинами та іншими правоохоронними органами в умовах воєнного стану, бути відповідальні за організацію та надання гуманітарної допомоги мирному населенню, включаючи евакуацію та надання першої допомоги, а також гарантування збереження прав та свобод громадян навіть в умовах воєнного стану, уникати надмірного застосування сили та регулювати діяльність відповідно до законів. Зокрема, дослідження вказує на необхідність використання відповідних компетенцій, навичок та характерних рис для успішного виконання завдань поліцейськими в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій та інших

критичних обставин. Серед основних вимог визначається підтримка високого рівня фізичної підготовки, щоб бути готовими до фізичних викликів своєї професії, включаючи взаємодію зі злочинцями та забезпечення безпеки громадян, швидкість прийняття рішень в критичних ситуаціях та вміння діяти, беручи до уваги всі аспекти та обставини навколишнього середовища.

Ключові слова: воєнний стан, службові обов'язки, боєздатність, національна безпека, чинне законодавство.

Gidenko E.S. Forms of regulatory regulation to ensure tactical literacy of official combat missions by personnel of the National Police of Ukraine.

In the article, the author examines the legislative provisions regarding the tactical competence of the National Police of Ukraine during the performance of their official and combat tasks, including combat training of personnel during a state of war. Specifically, attention has been given to the origins of some fundamental concepts in their work, the authority to ensure and implement measures of the legal framework during a state of war, the performance of official duties, and the execution of combat tasks by police officers.

The research's scientific novelty lies in the in-depth theoretical study of the legal aspects of tactical competence of National Police officers while carrying out their official and combat duties. The performance of police services during times of war, emergencies, or other critical situations necessitates specific competencies, skills, and character traits for police personnel. Key requirements for police officers include the ability to make rapid decisions in critical situations, act while considering all circumstances, possess a basic level of military training and skills to effectively cooperate with military units and other law enforcement agencies during a state of war, take responsibility for organizing and providing humanitarian aid to

civilians, including evacuation and first aid, as well as ensuring the preservation of the rights and freedoms of citizens, even in wartime conditions, avoiding excessive use of force, and regulating their activities in accordance with the law.

The research underscores the importance of utilizing the appropriate competencies, skills, and character traits for the successful execution of tasks by police officers in times of war, emergency situations, and other critical circumstances.

Key words: martial law, official duties, combat readiness, national security, current legislation.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану зміняться повноваження, компетенція, права та обов'язки, порядок і порядок роботи майже всіх державних установ.

Не стала винятком і Національна поліція: до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність відомства під час воєнного стану, внесено численні зміни. Ця тема дослідження є дуже актуальною з огляду на те, що зараз у нашій країні триває війна.

Стан опрацювання цієї проблематики, тобто питанню щодо особливостей правового регулювання діяльності Національної поліції України у виконанні службово-бойових завдань стали публікації провідних науковців серед яких Березанський О., Козаченко О., Мисливський В., Навроцька В., Стрельцов Є., Сердюк А., Захарчук В., Хряпінський П. та інших вчених.

Метою статті є проведення аналізу форм нормативно-правового регулювання забезпечення виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України і їх тактичної грамотності. В рамках даного дослідження будуть розглянуті норми та положення, які врегульовують даний процес.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до чинного законодавства України на поліцію покладено низку обов'язків та повноважень. Як видно, робота поліції під час воєнного стану має певні особливості. Тому, за загальним правилом, поліцейські в цивільному одязі при виконанні службових обов'язків завжди повинні носити спеціальний жетон. Заборонити поліцейським знімати або приховувати відмітні значки з уніформи [1, с. 41].

На початку дослідження варто розглянути походження деяких концепцій, які є центральними для нашої роботи. Так, формально бойові завдання виконуються озброєними поліцейськими згідно з процедурами, встановленими чинним законодавством. Візьмемо до уваги той факт, що деякі словники, що пояснюють певні поняття, фіксують зв'язок між державною службою та військовим обов'язком. Проаналізувавши Закон України «Про Збройні Сили України», варто також звернути увагу на наявність у конкретному

нормативно-правовому акті терміну «службова діяльність». Отже, аналіз нормативно-правових актів свідчить, що законодавець ототожнює поняття вчинення дій із поняттям бойових дій, а відтак поняття бойових дій із війною, але не містить визначення самого поняття «службово-бойова діяльність».

Враховуючи вищевикладене, варто зазначити, що саме визначення службової бойової діяльності стосується лише Національної поліції в рамках здійснення окремих операцій та обумовлено участю у здійсненні заходів правового режиму держави надзвичайного чи воєнного стану, або з військовими частинами, державними органами влади та іншими для подолання наслідків кризової ситуації.

Деструктивна ситуація певною мірою змінила напрямок розвитку правил діяльності поліції, враховуючи війну в Україні, що, у свою чергу, породило наявність нових завдань і повноважень, а саме співприсутності бою з армією.

Варто зазначити, що Закон про Національну поліцію України передбачає повноваження щодо забезпечення впровадження заходів воєнного чи надзвичайного стану, боротьбу зі злочинами проти критичної інфраструктури, які в свою чергу створюють величезну загрозу для нормального життя населення, робота з підтримки безпеки у кіберпросторі; спільна робота із спеціальними підрозділами у напрямку протидії злочинних угруповань, диверсійно-розвідувальними групами та групами основним завданням яких є повалення конституційного ладу та суверенітету країни тощо.

Тому розглянуті вище сфери діяльності національної поліції виглядають специфічними і дещо формальними, але основним завданням є захист національної безпеки та суверенітету. Якщо підсумувати, то роботу поліції під час воєнного стану можна назвати публічною війною.

Вищезазначена пропозиція передбачає розширення повноважень поліції на період воєнного стану та на певний період після скасування воєнного стану. Ці продовження відповідно базуються на Законі України «Про правовий режим воєнного стану», хоча він діє відповідно до його цілей та особливостей.

Тому в контексті керівництва з діяльності поліції визначення «службово-бойова діяльність» стосується лише цілеспрямованого застосування сили та засобів для забезпечення виконання завдань і безпеки всієї країни та окремих її територій, а в свою чергу, «сервісна діяльність», діяльність, спрямована на забезпечення відомчих нормативно-правовими актами.

Виконання поліцейських служб під час війни, надзвичайної ситуації чи інших критичних ситуацій потребує відповідних компетенцій, навичок та рис характеру працівників Національної по-

ліції. Тому однією з головних вимог до поліцейських є швидкість прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях та вміння діяти з урахуванням усіх обставин. Отже, підводячи підсумки, ми помітили, що боєздатність підрозділу напругу залежить від його здатності діяти під тиском, головне – це вміння справлятися з тиском і вміння правильно використовувати тактичну роботу.

Варто зазначити, що в умовах війни виконання службових завдань може потребувати відповідних творчих рішень. Відтак, у період дії воєнного стану працівникам Національної поліції не забороняється виконувати службові обов'язки в цивільному одязі та без нагрудних знаків. Адже носіння жетона та носіння форми може запобігти певним офіційним ситуаціям.

Крім того, відсутні вимоги щодо обов'язку використання поліцейськими під час виконання службових обов'язків засобів індивідуального захисту та нанесення на них ідентифікаційних номерів та спеціальних знаків [2, с. 3].

Закон України «Про Національну поліцію» визначає порядок застосування заходів примусу, зокрема фізичного впливу, спеціальних засобів, таких як кийки та наручники, та вогнепальної зброї. Поліцейським забороняється застосовувати спеціальні прийоми, не визначені чинним законодавством.

Але під час воєнного стану поліція має право не лише застосовувати заходи примусу, а й застосовувати заходи примусу, якщо це необхідно для відбиття нападу чи затримання правопорушника та/або опору поліції, але і засоби, котрі опинилися поруч [3, с. 25].

Поліція також має повноваження щодо застосування заходів примусу до осіб, причетних до збройної агресії проти України, незважаючи на певні обмеження та заборони, передбачені законом (зокрема, застосування заходів примусу без попередження, удари спецзасобами) не підпадає під дію місце їх використання та обмеження щодо використання вогнепальної зброї).

У воєнний час поліція може використовувати такі технічні засоби:

1. Обладнання з функціями фото- та відеозйомки, в тому числі обладнання, що працює в автоматичному режимі;
2. Прилади та засоби, що використовуються для визначення рівня радіаційної або біологічної загрози;
3. Спеціальні засоби, які мають функцію протидії застосуванню подібних засобів;
4. Пристрій з функцією визначення стану алкогольного сп'яніння в організмі людини;
5. Пристрій з функцією зчитування та ідентифікації номерних знаків транспортних засобів.

Апаратура з функціями фото- та відеозйомки може бути розміщена як на поліцейських, так і на літаках, спецтранспорті та кораблях. Такі

пристрої також можна розміщувати на дорогах і будівлях, які відповідають відповідним вимогам.

Поліція має право використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- та відеотехніки, що належить іншим особам. Під час воєнного стану працівники Національної поліції мають право конвоювати осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, затриманих, обвинувачених і засуджених до позбавлення волі. У випадках, передбачених законом, поліція може затримувати таких осіб в ізоляторах тимчасового тримання [5, с. 68–69].

Крім того, поліція має повноваження виконувати функції технічно-криміналістичних відділів, оглядати місця події тощо. Тому в рамках своєї діяльності поліція виконує завдання з розмінування з метою виявлення, знешкодження та знищення вибухових речовин, які є підстави вважати предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень.

Відомо, що в умовах бойових дій перевантаження в емоційній і фізичній сферах надзвичайно суттєво впливають на якісні характеристики виконуваної роботи. Психологічні дослідження, проведені відповідно до вимог сьогодення, показують, що між особистим життям і професійною діяльністю існує досить тісний зв'язок. Так, цей зв'язок може вплинути на здатність організму витримувати загальний рівень стресу та приймати рішення в критичних ситуаціях.

Тому на психологів у власне службах державної поліції покладено дуже важливу та серйозну роботу з надання психологічної підтримки працівникам. Слід зазначити, що стрес і стресові переживання в цілому вважаються абсолютно нормальною частиною життя людини. Хронічний стрес у поліцейській роботі є абсолютно визначним фактором.

Війна змінила повсякденну діяльність усіх українських соціальних інституцій, особливо Національної поліції. Загалом офіцер КОРД проходить комплексну професійно-психологічну підготовку для забезпечення готовності підрозділу до виконання поставлених бойових завдань, адаптації до виконання завдань у ході відкритого збройного вторгнення військ російської федерації.

Отже, враховуючи викладене, варто зазначити, що діяльність поліції в умовах воєнного стану слід розглядати як активну, безперервну, злагоджену, оперативну-технічну, наглядово-захисну роботу, яка покладається на поліцію відповідно до умови воєнного стану здійснюється нижче. Напрями професійної діяльності, що здійснюються самостійно або у взаємодії його центральних та регіональних органів зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту,

Службою безпеки України, здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, спрямовані на боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресорів (супротивника) і не передбаченими законодавством України воєнізованими чи збройними формуваннями, ліквідацію наслідків кризових ситуацій, проведення спеціальних заходів тощо.

Тому варто зазначити, що в період дії воєнного стану завдання та функції, які виконує поліція, також мають певні особливості. Наприклад, під час воєнного стану поліцейські в штатському, які безпосередньо несли службу, могли це робити без жетона. Крім того, скасовується вимога щодо носіння поліцейським ідентифікаційного номера або спеціального жетона під час виконання службових обов'язків та використання засобів індивідуального захисту.

Роки опору російській військовій агресії в Україні підкреслюють необхідність глобального використання наявних ресурсів для зниження рівня загроз національній безпеці та, як наслідок, необхідності усунення прогалин у державних правових механізмах регулювання службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони та правоохоронних органів.

Початок повномасштабного вторгнення росії на українську територію створив передумови для розробки низки важливих нормативно-правових актів. Окремі нормативно-правові акти стосуються адміністративно-правового забезпечення діяльності військової служби Національної поліції України.

Зважаючи на повне охоплення задач Національної поліції категорією «послуга», для ефективного нормативно-правового регулювання поліції потребується чітка кореляція з відповідними вимогами для того, щоб здійснювалась чітка сервісна діяльність. Характерна риса нормативно-правового регулювання послуг, які надаються Національною поліцією виражається в міжгалузевості, якою передбачається залучення норм різних галузей права.

Національна поліція під час виконання своєї діяльності та наданні послуг, керується нормативно-правовими актами по ієрархії, які мають різну юридичну силу, серед яких визначено наступні:

- 1) Конституція України;
- 2) міжнародні нормативно-правові акти;
- 3) кодифіковані акти;
- 4) закони України;
- 5) підзаконні нормативно-правові акти.

Це підтверджується новим нормативно-правовим документом, прийнятим у профільному законодавстві, який визначає нові повноваження Національної поліції.

Висновки. Таким чином, конкретний нормативно-правовий акт, який стосується розподілу функцій із захисту національної безпеки та діяльності поліції, який, у свою чергу, змінює напрямок роз-

поділу та нормативної легітиматії, по суті не набуває, а скоріше єдиної доктринальної позиції. Тому розробка поняття службово-бойової діяльності та визначення її умов у чинних нормативно-правових актах має стати перспективним та актуальним напрямком подальших наукових досліджень, зокрема отримання певного досвіду діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про збройні сили України : Закон України від 06.12.1991 року № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.
3. Про затвердження Правил носіння однострою поліцейських: Наказ від 19.08.2017 року № 718. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 40-41. Ст. 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>.
4. Біліченко В. Тактика поведінки працівників Національної поліції з метою уникнення небезпечних ситуацій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (118). С. 336–340. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10487>.
5. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2017. С. 258–262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>.
6. Покайчук В.Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47–53. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6097>.
7. Ткачук П.П. Математичні методи вирішення задачі комплексної оцінки комплексу бойового екіпірування з урахуванням особливостей функціонального призначення. *Військово-технічний збірник*. 2017. № 16. С. 24–30. URL: <https://doi.org/10.33577/2312-4458.16.2017.24-30>.
8. Чмелюк В.В., Гришук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.